

ปัญหาการพิสูจน์พยานหลักฐานโดยพยานผู้เชี่ยวชาญคดียาเสพติด¹

พรพิมพ์ เทวเดช²

ปัจจุบันปัญหาด้านยาเสพติดมีข้อเท็จจริงที่ซับซ้อนและมีประเด็นที่ต้องอาศัย ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากขึ้น จึงจำเป็นต้องใช้บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มาอธิบายหรือถ่ายทอดให้เห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การรับฟังพยานหลักฐานในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมหรือมีมือแฝงในที่เกิดเหตุ การสื่อสารของคนร้ายที่พบในที่เกิดเหตุ ร่องรอยของการใช้โทรศัพท์ เส้นทางทางการเงิน รวมตลอดถึงการเชื่อมโยงพยานหลักฐานกับผู้กระทำความผิดถึงความเกี่ยวข้องกัน

การฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาลในคดียาเสพติดโดยเฉพาะรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม จำเป็นต้องใช้บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาอธิบายหรือถ่ายทอดให้เห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี เพื่อให้เกิดประสิทธิผลด้านรับฟังพยานหลักฐานของศาล ส่งผลต่อการเชื่อมั่นและให้ความสำคัญกับพยานผู้เชี่ยวชาญในฐานะที่เป็นพยานที่ผ่านขั้นตอนการตรวจพิสูจน์ความถูกต้องผ่านการใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญ นำมาใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อเชื่อมโยงผู้กระทำความผิดกับพฤติการณ์ในการกระทำความผิดและใช้ยืนยันหรือตรวจสอบเปรียบเทียบกับคำให้การพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสารอื่น ดังนั้น พยานผู้เชี่ยวชาญจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการพิสูจน์ยืนยันความจริงในศาล แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าบทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญคดียาเสพติดปัจจุบัน มักจะปรากฏในการตรวจพิสูจน์ปริมาณน้ำหนักและชนิดของยาเสพติดเป็นหลัก แต่ไม่ได้มีการนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาเพื่อพิสูจน์แสดงพยานหลักฐานในด้านอื่น ๆ เท่าที่ควร

บทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่ในคดียาเสพติดยังคงมีปัญหาอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหามติบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน คือ ประมวลกฎหมายยาเสพติดที่ไม่มีบทสันนิษฐานของกฎหมายที่ใช้ลงโทษอีกต่อไป และไม่มีบทบัญญัตินิยามคำว่าพยานผู้เชี่ยวชาญมาใช้ในคดียาเสพติด ทำให้ขาดพยานหลักฐานด้านการพิสูจน์พฤติการณ์การกระทำความผิด ที่จะใช้ลงโทษตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ปัญหาบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการแสวงหาหลักฐานและรับฟังพยานหลักฐาน โดยพยานผู้เชี่ยวชาญในคดียาเสพติด จากการใช้เครื่องมือพิเศษในการติดตามผู้กระทำ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการพิสูจน์พยานหลักฐานโดยพยานผู้เชี่ยวชาญคดียาเสพติด โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรหม อินทรมพรรย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทรัตน์ เตชะมา

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความผิดไว้ อีกทั้งปัญหาการกำหนดโทษจำเลยแต่ละคนให้มีความเหมาะสมและได้สัดส่วนกับการกระทำ ความผิดและเกณฑ์ที่ใช้ชั่งน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญในคดียาเสพติด

จากการศึกษาปัญหาการพิสูจน์พยานหลักฐานโดยพยานผู้เชี่ยวชาญคดียาเสพติด ทำให้ทราบว่า บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับคดียาเสพติดยังมีไม่มีความชัดเจนและครอบคลุมด้วยกันหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับบทนิยามที่เกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญในคดียาเสพติด ไม่มีการให้นิยาม คำว่า “พยานผู้เชี่ยวชาญ” ในประมวลกฎหมายยาเสพติด จึงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 ที่บัญญัติถึงพยานผู้เชี่ยวชาญไว้ว่า หมายถึง ผู้ใดโดยอาชีพหรือไม่ก็ตาม ที่มีความเชี่ยวชาญใน การใดๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือพาณิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งความเห็น ของผู้นั้น อาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา มาใช้ในการ พิสูจน์พฤติการณ์การกระทำความผิด มีปัญหาที่ควรพิจารณาว่า พยานผู้เชี่ยวชาญตามที่มีการให้ความหมาย ไว้ในบทบัญญัติดังกล่าว ครอบคลุมถึงพยานผู้เชี่ยวชาญในคดียาเสพติดแล้วหรือไม่ เนื่องจากคดียาเสพติด เป็นคดีที่ต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นั้น มีข้อเท็จจริงที่ซับซ้อนและมีประเด็นที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้เชี่ยวชาญ มาให้ ความเห็นเพื่อพิสูจน์ลักษณะการกระทำความผิด รวมถึงเชื่อมโยงผู้กระทำความผิด เห็นควรให้มีนิยาม ความหมายของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดียาเสพติดไว้ในประมวลกฎหมายยาเสพติด เพื่อเป็นแนวทางในการ แก้ปัญหาการขาดพยานหลักฐานในการเชื่อมโยงและยืนยันผู้กระทำความผิด

ประเด็นที่สองปัญหาไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนด หลักเกณฑ์วิธีการในการใช้เครื่องมือ พิเศษเพื่อติดตามผู้กระทำความผิด และ ไม่มีการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการรับฟังพยานหลักฐานที่พยาน ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือพิเศษ

ประการแรกไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนด หลักเกณฑ์วิธีการในการใช้เครื่องมือพิเศษ เพื่อติดตามผู้กระทำความผิด ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด มาตรา 11/1(2) ไม่ได้ระบุ หลักเกณฑ์หรือแนวทางเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือพิเศษในการติดตามผู้กระทำความผิดไว้อย่างชัดเจน ส่งผล ให้พยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำดังกล่าวนั้นมิชอบ เป็นพยานหลักฐานที่ต้องห้ามศาลไม่อาจรับฟัง ได้ และเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาในเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐานโดยการ ใช้เครื่องมือพิเศษในการติดตามผู้กระทำความผิดนั้น ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ระบุให้สามารถกระทำได้ ในคดีความผิดที่มีอัตราโทษสูง หรือในความผิดลักษณะองค์กรอาชญากรรม โดยกำหนดรูปแบบและ ประเภทของอุปกรณ์ในการติดตาม และมีแนวทางการควบคุมการใช้อำนาจเจ้าหน้าที่ไม่ให้เกินขอบเขต จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยใช้เครื่องมือพิเศษในการติดตามผู้กระทำ

ความผิดให้มีความชัดเจน ในกฎหมายอาญาเสพติดไทย

ประการที่สองไม่มีการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการรับฟังพยานหลักฐานที่พยานผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือพิเศษ เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 มาตรา 11/1(2) ได้มีการนำเรื่องการค้นมาใช้ ดังนั้นพยานหลักฐานที่จะใช้พิสูจน์ความผิดของจำเลย ตามเงื่อนไขที่สามารถรับฟังได้เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบ ต้องเป็นเรื่องของการค้น และการชักชวน มิเหตุนั้นควรเชื่อว่าอาญาเสพติดจะถูกโยกย้าย ชุกซ่อน หรือทำให้เปลี่ยนสภาพเท่านั้น ไม่ได้รวมถึงการใช้เครื่องมือพิเศษในการติดตามผู้กระทำความผิด เพื่อนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการรับฟังในชั้นศาลด้วย ซึ่งแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการกำหนดแนวทางเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ครอบคลุมถึงการค้นที่ไม่ใช่เป็นการค้นในรูปแบบที่มีการชักชวน จะถูกโยกย้าย หรือทำให้อาญาเสพติดมีการเปลี่ยนสภาพ และเป็นการค้นที่มีผลกระทบทางด้านกายภาพในทางทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด แต่ได้วางแนวทางการรับฟังพยานหลักฐานจากการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีให้ครอบคลุมการล่วงล้ำความเป็นส่วนตัวและไม่ได้จำกัดเฉพาะในเคหสถานเท่านั้น

ประเด็นที่สามปัญหาการชั่งน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญคดีอาญาเสพติด ในการลงโทษผู้กระทำความผิด ในลักษณะการสมคบกันในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม เพื่อพิสูจน์การร่วมกันกระทำความผิด พยานหลักฐานของผู้เชี่ยวชาญคดีอาญาเสพติดสามารถพิสูจน์ถึงการแบ่งหน้าที่กันกระทำความผิดระหว่างกลุ่มบุคคลได้ว่ามีลักษณะการกระทำความผิดอย่างไร จำเป็นที่จะต้องนำพยานผู้เชี่ยวชาญคดีอาญาเสพติดมาใช้ในการสืบสวนสอบสวนมีความเหมาะสมกับคดีอาญาเสพติดรายใหญ่ หรือลักษณะองค์กรอาชญากรรมอาญาเสพติด เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานต่างๆโดยวิธีการทางเทคนิค ทำให้พยานหลักฐานย่อมมีความน่าเชื่อถือ และสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมโดยรวม จากการศึกษาแนวทางการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของพยานผู้เชี่ยวชาญตามรูปแบบของประเทศสหรัฐอเมริกาในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดอาญาเสพติดนั้น ต้องกระทำตามกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Due Process) และพยานต้องมีความเป็นกลาง รวมถึงอาจถูกตรวจสอบความรู้ได้จากการถามค้าน

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาการพิสูจน์พยานหลักฐาน โดยพยานผู้เชี่ยวชาญคดีอาญาเสพติด ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. ปัญหาการกำหนดนิยามความหมายของพยานผู้เชี่ยวชาญคดีอาญาเสพติด

ผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่าควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาเสพติด โดยเพิ่มเติม

มาตรา 1 บัญญัติว่า “ในประมวลกฎหมายนี้ พยานผู้เชี่ยวชาญ หมายความว่า พยานผู้มีความเชี่ยวชาญ ที่จะเบิกความในรูปแบบของพยานความเห็นหรือรูปแบบอื่นๆ เพื่อใช้พิสูจน์พฤติการณ์การกระทำความผิดเกี่ยวกับอาญาเสพติด โดยปฏิบัติตามวิธีการในประมวลกฎหมายอาญาเสพติดและพระราชบัญญัติวิธี

พิจารณาคดียาเสพติด”

2. ปัญหาไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนด หลักเกณฑ์วิธีการในการใช้เครื่องมือพิเศษเพื่อติดตามผู้กระทำความผิด และ ไม่มีการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการรับฟังพยานหลักฐานที่พยานผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือพิเศษ

2.1 ปัญหาไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนด หลักเกณฑ์วิธีการในการใช้เครื่องมือพิเศษเพื่อติดตามผู้กระทำความผิด

ผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่าควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 โดยให้เพิ่มเติม มาตรา 11/1(10) บัญญัติว่า “การใช้เครื่องมือพิเศษในการติดตามผู้กระทำความผิดเพื่อเข้าถึงองค์การอาชญากรรมยาเสพติด หรือประกอบการพิจารณา” และเพิ่มเติมบทบัญญัติ ในมาตรา 11/1 วรรคเจ็ด บัญญัติว่า “การใช้อำนาจตาม มาตรา 11/1(10) ให้ศาลพิจารณาคดีจำเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่า มีการกระทำความผิดหรือคบคิดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- (2) เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดรายสำคัญ หรือความผิดลักษณะ

องค์การอาชญากรรม

(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นในการเข้าถึงข้อมูล หรืออาจเกิดภัยอันตรายหรือความเสียหายต่อเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานผู้ปฏิบัติหน้าที่

(4) การขอปฏิบัติการเป็นเวลาต่อเนื่องยาวนาน ต้องได้รับการรับรองจากพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี ”

2.2.ปัญหาไม่มีการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการรับฟังพยานหลักฐานที่พยานผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือพิเศษ

ผู้ศึกษาเห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564

โดยเพิ่มเติม มาตรา 11/1 วรรคแปด บัญญัติว่า “ในกรณีที่เจ้าพนักงานได้รับอนุญาตให้ค้น ตามวรรคหนึ่ง (2) หรือการใช้เครื่องมือพิเศษในการติดตามผู้กระทำความผิดตาม วรรคหนึ่ง (10) ภายใต้การควบคุมให้การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้”

3.ปัญหาการชั่งน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญคดียาเสพติด

ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550

โดยเพิ่มเติม มาตรา 13/1 บัญญัติว่า “ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในการวินิจฉัยชี้ขาดน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญคดียาเสพติด ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดีไม่ควรเชื่อ พยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) ความรู้ในเชิงพิสูจน์ ความเป็นกลาง และความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น
- (2) ความเห็นของพยานเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี และ
- (3) พยานหลักฐานมิใช่พยานที่ได้มาโดยผิดกฎหมายหรือวิธีการที่ไม่เป็นธรรมที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ”

เอกสารอ้างอิง

กองกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม. **คู่มือการประสานงาน และ**

การรวบรวมพยานหลักฐาน คดียาเสพติด. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2559.

เข็มชัย ชูติวงศ์. **คำอธิบาย กฎหมายลักษณะพยาน.** กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2563.

คณิต ณ นคร.**กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

ณรงค์ ใจหาญ.**รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ศึกษาปัญหาข้อขัดข้องการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่ในส่วนที่เกี่ยวข้องพยานหลักฐาน.** กรุงเทพมหานคร:สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม., 2556.

นัทธี จิตสว่าง. **รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง พฤติกรรมและการปฏิบัติต่ออาชญากรในองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล.** นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, 2547.

วิล ไบนานุเคราะห์ และคนอื่นๆ .**รายงานการเข้ารับฟังการบรรยาย ณ Chicago-kent College of Law** หัวข้อวิชา Vetting the Expert:Federal Rules 702,703,and Daubet, 2559.

อรรถนพ ลิขิตจิตตะและณรงค์ รัตนานุกูล .**รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่2).** กรุงเทพมหานคร:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2548.